

De gladde slang in Overijssel

Roy Dear, Mark Zekhuis & Jeroen van Delft

De gladde slang is een zeldzame en bedreigde soort in Nederland. Door zijn onopvallende levenswijze kan hij lang over het hoofd worden gezien. Er worden dan ook regelmatig nieuwe kilometerhokken ontdekt en zelfs nieuwe uurhokken zijn voor deze soort nog wel te vinden. Deze nieuwe vindplaatsen liggen in de regel echter wel tegen bekende vindplaatsen aan. Het vinden van een volstrekt nieuw leefgebied op ruime afstand van andere populaties, zoals nu in de Engbertsdijksvenen, is tamelijk uniek. In het Wierdense Veld werd de soort na lange tijd weer herontdekt.

De Engbertsdijksvenen

De Engbertsdijksvenen zijn een circa 1000 hectare groot hoogveenrestant nabij het Overijsselse Kloosterhaar. Naast het Meerstalblok in het Drentse Bargerveen vormt een deel van de Engbertsdijksvenen de laatste onvergraven hoogveenkern in Nederland. Er groeien bijzondere en karakteristieke plantensoorten zoals eenarig wollegras, veenpluis, witte snavelbies, ronde en kleine zonnedaauw en lavendelhei. Op diverse plaatsen heeft het gevoerde beheer geleid tot hergroei van veenmossen. Er komen ook bijzondere en karakteristieke diersoorten voor zoals heivlinder, heideblauwtje, bruine vuurvliender, venwitsnuitlibel, venglazenmaker, noordse glazenmaker, tengere pantserjuffer, heidesabelsprinkhaan, moerassprinkhaan, dodaars, geoorde fuut, porseleinhoen, wintertaling, blauwborst, roodborsttapuit en boomvalk. Aan herpetofaunasoorten komen ondermeer de adder, levendbarende hagedis en heikikker voor.

Het Wierdense veld

Het Wierdense Veld is een hoogveenrestant dat bestaat uit het Wierdense veld, Huurner veld en Notterveen. Dit verdroogde hoogveenreservaat is 449 ha groot en ligt tussen Nijverdal en Wierden, net ten noorden van de N35. Grote delen zijn vergraven en verdroogd. Enkele veenputten zijn nog nat. Het is een open landschap dat gedomineerd wordt door pijpenstro en enkele berkenbosjes. De massaal aanwezige pijpenstro is het gevolg van verdroging. Bijzondere planten zijn klokjesgentiaan, moeraswolfsklauw, ronde zonnedaauw, lavendelheide, eenarig wollegras en kleine veenbes. Op de drogere delen staat

nog rode en blauwe bosbes. Bijzondere diersoorten die hier voorkomen zijn dodaars, porseleinhoen, watersnip, roodborsttapuit, geelgors, heikikker, levendbarende hagedis, heideblauwtje, venglazenmaker, koraaljuffer en sinds 2005 ook de noordse glazenmaker.

De vondsten in de Engbertsdijksvenen

Op 30 juni 2005 bezocht de eerste auteur de werkzaamheden in de Engbertsdijksvenen ten behoeve van de vernatting van het hoogveengebied. Daar in de buurt lag op een pad tussen de vegetatie een slang heftig te kronkelen. In eerste instantie werd aangenomen dat het één van de talrijk aanwezige adders zou zijn, die tijdens de drukke werkzaamheden geraakt was. Bij een nauwkeuriger blik, bleek het een gladde slang te zijn. Het dier was dermate verwond, dat het stierf. Er zijn foto's op de vindplaats gemaakt en het dier is bewaard in de collectie van Staatsbosbeheer. Enige tijd later werd de derde auteur over de waarneming ingelicht en werd duidelijk dat het een heel bijzondere vondst was.

Op 18 juli 2006 fietste de familie Elferink aan de zuidrand van de Engbertsdijksvenen. Op het fietspad vonden ze een doodgereden kleine slang (ca. 40 cm.) en deze namen ze mee naar huis om te determineren. Zij meenden

Vindplaats van de eerste gladde slang in de Engbertsdijksvenen; een dam door het veen met daarop een smalspoor.

Foto: Roy Dear

De eerste (dode) gladde slang van de Engbertsdijksvenen.

dat het een gladde slang was. Het toeval wilde dat net die dag de vondst van een gladde slang in het Wierdense veld met foto in de plaatselijke krant stond. Hierop werd contact opgenomen met de tweede auteur. De digitale foto's die ze vervolgens opstuurden naar Zekhuis en van Delft, laten inderdaad een prachtige gladde slang zien. De tweede zekere waarneming binnen twee jaar!

De verhalen rondom de aanwezigheid van de gladde slang in het gebied gingen snel rond in de kring van fermente bezoekers, beheerders en onderzoekers van het gebied. Op 19 september 2006 vond Piet Maljaars het eerste levende exemplaar tijdens onderzoek op de zuid-oostelijke rand van de hoogveenkern, waar het kale veen van de dam overgaat in de begroeiing.

Daar bleef het niet bij. Op 4 oktober 2006 vonden Gerrit Hankamp en Roy Dear op de hoogveenkern weer een gladde slang. Dit dier was zo'n 35 centimeter lang en dus subadult.

De vondsten in het Wierdense veld

Het was halfbewolkt, warm en broeierig weer op 11 juli 2006, toen de schaapherder Maarten Willem Volkert, Zekhuis op het kantoor belde. Hij vertelde dat hij zojuist een zonnende adder had gezien, die zich verstopte in een pol pijpenstro. Dat was voor hem de eerste keer dat hij een slang zag in het veld. Omdat hier geen waarnemingen van adders bekend zijn, maar wel oude van de gladde slang, ging de tweede auteur direct naar het Wierdense veld. Daar aangekomen kon de herder melden dat de slang nog steeds in de graspol aanwezig moest zijn. Voorzichtig werd de pol opengewerkt en kon er een prachtige gladde slang uitgepeuterd worden. Nadat deze goed was bekeken en gefotografeerd, is hij op dezelfde plek weer losgelaten. Dit was de eerste geverifieerde waarneming sinds meer dan tien jaar in het Wierdense veld.

Middels een persbericht in de regionale media is ruchtbaarheid aan deze bijzondere vondst gegeven.

Op 14 september werd de tweede vondst gedaan door Andre Marissen. Hij vindt een juveniel of subadult exemplaar kruipend over het fietspad langs de Westerveenweg (een zandweg). Het dier verdween in een greppel.

Op 18 september vindt Rob van Vlijmen een 'onbekende slang' half in het water van een sloot langs wederom de Westerveenweg. De vindplaats ligt zo'n 200 meter verwijderd van de plek waar de eerste vondst werd gedaan. Het dier was zo'n 50 cm lang en er werd een foto van naar de tweede auteur gestuurd. Het bleek wederom een glad-

de slang te zijn. Toen tijdens het fotograferen van dit dier een tak werd bewogen vluchtte hij geheel onder water!

De vindplekken

Van de meeste vindplaatsen is geen uitgebreide beschrijving gemaakt, met name van de eerste vondsten in de Engbertsdijksvenen en het Wierdense Veld wel. De eerste vondst in de Engbertsdijksvenen werd gedaan op een dijkje door het veen, waarover vroeger een spoorlijn liep. De vegetatie wordt gedomineerd door pijpenstrootje, struikhei en gewone dophei en langs de randen is matig ontwikkeld braamstruweel aanwezig. Bomen en hogere struiken zijn nauwelijks aanwezig. Over het dijkje loopt een extensief gebruikt pad, waardoor de vegetatie daar laag is. Deze vindplaats lijkt sterk op vindplaatsen van de gladde slang in andere hoogveengebieden, zoals in de Peel (Keijsers & Lenders, 2005) en het Fochteloërveen (Feenstra, 2000, 2001).

Het fietspad waar de familie Elferink de dode slang vond ligt dicht bij het Veenschap, een aftakelend stuk hoogveen met veel berkenbos, stukken vergraven veen en heide. In het veen is pijpenstro dominant.

De plek waar de herder de gladde slang aantroef ligt in het oostelijk deel van het Wierdense veld. Hier loopt een schapenpad op een veenrug. De rug is door betreding en begrazing spaarzaam begroeid met opgeschoren pollen pijpenstro. Aan een kant van dit pad liggen enkele veenputten en aan de andere kant een stuk droge en begraasde heide. De andere waarnemingen in het Wierdense Veld zijn binnen enkele honderden meters, ten westen van deze vindplaats gedaan.

Verspreiding in Overijssel en Niedersachsen

Vroeger kwam de gladde slang vrij ruim verspreid in Overijssel voor. Vóór 1970 is de soort op diverse locaties in Twente aangetroffen evenals in het grensgebied met Drenthe ten zuiden van Meppel en Hoogeveen, nabij de Vecht ten zuiden van Ommen en in het gebied tussen Nijverdal, Wierden en Vriezenveen, waarin ondermeer het hoogveengebied Wierdense veld is gelegen. Omdat de oude waarnemingen grotendeels slechts tot op uurhok nauwkeurig bekend zijn, is niet met zekerheid te zeggen of de vondsten deels uit het Wierdense Veld komen. Dit is wel zeer waarschijnlijk.

Na 1970 zijn er nauwelijks nog gladde slangen gemeld. Er zijn waarnemingen uit het Zeesserbosch ten zuiden van Ommen (1985) en Hengelerheurne ten oosten van Oldenzaal (1976) (databank Stichting RAVON). Van het Wierdense veld zijn bevestigde waarnemingen bekend (niet in databank RAVON). Met name daar waar het veen grenst aan het spoor, zijn meer dan 15 jaar geleden waarnemingen verricht. Ook bij medewerkers van de NS zijn oude waarnemingen bekend van het spoortalud.

De onderzoeksintensiteit in deze provincie is echter relatief laag en dat geldt ook voor de Engbertsdijksvenen en het Wierdense veld (Creemers & van Delft, 2001), waardoor populaties gemist kunnen zijn. De gladde slang is tegenwoordig in Overijssel zeer beperkt aanwezig. Sinds 1990 is de soort alleen waargenomen op de Holterberg (databank Stichting RAVON), het gebied waar zich ook de laatste korhoenders van Nederland bevinden. Daar komt dus nu de Engbertsdijksvenen als volstrekt nieuwe vindplaats bij, evenals de bevestiging van het voorkomen in het Wierdense veld (figuur 1).

De laatste tien jaar waren er geen bevestigde waarnemingen gedaan van gladde slangen in het Wierdense veld. Wel werd er in 2004 door een fietser 'een slang' gezien aan de Schaddenbeltweg, de drogere noordkant van het gebied. De laatste jaren is er veel onderzoek verricht in het

Wierdense veld; naar broedvogels, vlinders en hoogveenherstel. Nooit is er een waarneming gedaan door de onderzoekers of herders van een slang. De verbazing was dan ook groot er na zoveel jaar weer een gladde slang aan te treffen.

In Overijssel zou de soort buiten de reeds genoemde gebieden momenteel vooral nog aanwezig kunnen zijn op de Lemeler- en Archemerberg. Ook het Boetelveld en de heideterreinen nabij de Vecht, zoals het Beerzerveld, Zeebosch en Vilstersche veld zijn potentieel geschikt.

In de aan Overijssel grenzende Duitse deelstaat Niedersachsen is de soort nog in tamelijk veel gebieden aanwezig. De meeste liggen echter op ruime afstand van de Nederlandse grens. De meest nabije bekende Duitse vindplaats ligt in het Wilsumer Moor, een klein hoogveenrestant gelegen op zo'n 9 kilometer ten noordoosten van de Engbertsdijkvenen. Tussen beide gebieden ligt in Duitsland het Forst Bentheim met daarin enkele reliëfrijke droge heideterreinen, die potentieel geschikt zijn voor de gladde slang. Aan de Nederlandse kant van de grens ligt bij de steenfabriek van Kloosterhaar ook nog een klein, mogelijk geschikt heideterrein.

Gerichte inventarisaties kunnen meer duidelijkheid brengen in het al dan niet aanwezig zijn van de gladde slang in de genoemde Nederlandse en Duitse terreinen.

Het beheer

Het herstel van hoogveen is voor Staatsbosbeheer het belangrijkste doel in het beheer van de Engbertsdijkvenen. Maar als gevolg van grote hoeveelheden neerslag zijn in 1998 op drie locaties in de Engbertsdijkvenen de veendijken doorgebroken. De duizenden jaren oude hoogveenkern verliest sinds de dijkdoorbraak veel water aan de omgeving. Zonder herstelmaatregelen zal de bijzondere hoogveenkern verdrogen. Om dit te voorkomen, is een reddingsplan ontwikkeld en hiervoor is via de waterschade commissie van het ministerie van LNV financiering geregeld. Het reddingsplan voorziet in de aanleg van zanddammen rondom de hoogveenkern, vandaar de benaming 'Dammenproject'. Ook het dijkje waarop de gladde slang werd gevonden, is daartoe sterk verhoogd en verbreed. Hierdoor is het beter mogelijk gebiedseigen water vast te houden, wat zorgt voor de juiste waterstand en -kwaliteit voor het herstel van hoogveen.

Er zijn behalve dit dijkje nog veel andere hogere en droge structuren in het gebied aanwezig voor de gladde slang. Of de soort daar ook daadwerkelijk op meerdere plaatsen voorkomt, is echter nog volstrekt onduidelijk. Het is te hopen dat de nu versterkte dijk niet een van de laatste vindplekken in de Engbertsdijkvenen was. Het bewaren van de openheid in het gebied is in elk geval ook voor het hoogveenbeheer van groot belang en daar kan de gladde slang zeker van meeprofiten. Tijdens onderzoek in Noord-Brabant bleek echter wel dat in diverse hoogveenrestanten vooral de laaggelegen, natte terreindelen open worden gehouden en dat de hogere terreindelen wat dat betreft verwaarloosd worden (van Delft & van Rijsewijk, 2006). Als dat gebeurt, belandt de gladde slang tussen de wal en het schip. Er zijn dan immers alleen heel open en natte gebiedsdelen en droge, maar verboste gebiedsdelen aanwezig en beide zijn voor deze soort ongeschikt. In de zomer kan de soort soms nog wel in vochtig terrein worden aangetroffen, maar de overwinteringsplaatsen zijn in elk geval relatief hoog en droog gelegen (Strijbosch & van Gelder, 1993).

In de Engbertsdijkvenen zullen dus nadrukkelijk ook de hogere terreindelen voor een belangrijk deel opengehouden moeten worden. Een enkele boom en wat struiken zijn geen probleem. De aanwezigheid van plagselhopen (van Rijsewijk, in prep.) en hopen dood hout en takken is gunstig. De soort wordt ook veel aangetroffen in vergraste vegetaties en daar moet dan ook voorzichtig mee worden omgesprongen. Er zijn waarschijnlijk gemiddeld maar één tot zeven gladde slangen per hectare aanwezig. Aangezien de Engbertsdijkvenen voor het grootste deel zeer nat zijn, is maar een fractie van de oppervlakte van het gebied geschikt voor deze soort. Verwacht mag worden dat de absolute aantallen in het gebied dus betrekkelijk laag zijn. Dit maakt de soort extra kwetsbaar.

Het Wierdense veld heeft erg te lijden van verdroging door de intensieve landbouw rondom het gebied. Daarnaast is er in 1959 een grote veenbrand geweest. Toen Landschap Overijssel dit gebied in 1975 in eigendom kreeg bestond het voor bijna 90% uit bos. Tussen 1978 en 1980 is handmatig alle berkenopslag verwijderd. Enkele plukken bos zijn gespaard als beschutting voor het wild en de schapen. Sinds de eigendomsoverdracht wordt het veld begraasd door een gescheperde schaapskudde om berkenopslag en vergrassing af te remmen. Gevolg hiervan is dat er weinig structuur aanwezig is in de vorm van wilgenopslag, jong hout of ruigtekruiden. De bosopslag is door

De eerste gladde slang uit het Wierdense Veld sinds jaren.

Foto: Mark Zekhuis

Figuur 1: Verspreiding gladde slang (1990-2006) op uurhok-niveau (5 X 5 km).

- = Wierdense Veld
- = Engbertsdijkvenen

Foto: Mark Zekhuus

Vindplaats van de eerste gladde slang in 2006 in het Wierdense Veld.

de begrazing hol van anderen. Alleen de stukken die erg nat zijn, hebben structuur in de vorm van grote horsten van pijpenstro. De sloten die het veen horizontaal ontwaterden zijn gedempt of afgedamd. De laatste jaren is er veel vooronderzoek geweest, begeleidt door het OBN deskundigenteam Hoogvenen, om de complexe verticale verdroging te bestrijden. Hieruit blijkt dat het gebied zeer kansrijk is voor herstel en revitalisering van levend hoogveen. Afhankelijk van de subsidiestromen worden in 2007 of 2008 de eerste anti-verdrogingsmaatregelen uitgevoerd. In de loop van de jaren zullen er gefaseerd maatregelen worden uitgevoerd voor het herstel van de hydrologie.

Aan de slag met de gladde slang in Overijssel

Aanvullend onderzoek is gewenst om meer duidelijkheid te krijgen over de verspreiding binnen de Engbertsdijksvenen en het Wierdense veld, maar ook in de andere potentiële leefgebieden. De meeste kans om deze soort te vinden, bieden enigszins bewolkte, niet te warme dagen (circa 18 °C) vooral na slecht weer. De beste tijd van de dag is de vroege ochtend en de namiddag en avond. In het voor- en najaar is de soort ook midden op de dag zonnend aan te treffen. Voor het waarnemen van volwassen dieren zijn de maanden juli en augustus zeer geschikt. September is de beste maand om jongen te vinden (Feenstra, 2000; Keijsers, 2000; Keijsers & Lenders, 2005). De trefkans kan worden verhoogd door het omdraaien van bijvoorbeeld takken en afval, waar de dieren zich graag onder ophouden. Het uitleggen van stukken golfplaat of dakpannen werkt ook goed (Braithwaite et al., 1989; Reading, 1997; Blanke, 2006). Ook in Nederland is inmiddels met succes geëxperimenteerd met het uitleggen van kunstmatige schuilplaatsen (Nieuwsbrief reptielen, 2005).

In Noord-Brabant zijn goede resultaten bereikt met het plaatsen van oproepen in streekbladen en het doen van navraag bij onder andere vogelaars, jagers, boeren en wandelaars. Dergelijke waarnemingen dienen wel goed gecontroleerd te worden (van Delft, 1998).

Conclusie

De Engbertsdijksvenen is een bekende vindplaats van de adder en wordt met enige regelmaat bezocht door herpetologen. Vanaf 1996 tot en met 2004 is er ook een route van de reptielenmonitoring van RAVON in het gebied aanwezig geweest, die voor een belangrijk deel door een van de kilometerhokken liep, waar nu de gladde slang is aangetroffen. Desondanks is er nooit eerder een gladde slang waargenomen. Vanaf 1990 zijn er uit dit gebied minder dan

200 waarnemingen van amfibieën en reptielen aan RAVON gemeld. Dat is niet bijzonder veel voor een gebied van circa 1000 hectare. Het blijkt dan ook mogelijk een nieuwe, bijzondere reptielensoort voor het gebied te ontdekken. Ook elders in het land zijn recent nieuwe vindplaatsen ontdekt, heel oude vindplaatsen herbevestigd of veel nieuwe kilometerhokken binnen bekend leefgebied vastgesteld. De gladde slang blijft voor verrassingen zorgen!

De Engbertsdijksvenen vormt waarschijnlijk een volledig geïsoleerd leefgebied voor deze soort. In het beheer dient dan ook nadrukkelijk met de habitateisen van deze zeldzame slang rekening gehouden te worden, want herkolonisatie na uitsterven is praktisch uitgesloten. De aandacht in het beheer moet daarbij vooral uitgaan naar hogere paden, dijkes en zandopduikingen. Deze dienen voldoende open te blijven. In de Engbertsdijksvenen is de soort nu in twee kilometerhokken aangetroffen.

Het feit dat er weer een waarneming is gedaan in het Wierdense veld, geeft aan dat zich hier al die jaren een populatie in stand heeft kunnen houden, zonder gezien te worden. In het Wierdense Veld is de soort nu in twee kilometerhokken aangetroffen.

De toekomst voor de gladde slang in het Wierdense veld lijkt gunstig, hoewel voorzichtigheid met de begrazing op zijn plaats is. Helaas wordt eventuele uitwisseling met de Holterveen of het Notterveen aan de zuidkant van de N35, belemmerd door uitbreidingsplannen van Nijverdal. Verbreding van de N35 en de aanleg van een industrieterrein en woonwijk maken dit onmogelijk. Er zijn wel onderhandelingen gaande om een brede ecopassage onder de weg aan te leggen voor ondermeer reeën. Mogelijk kan de gladde slang hier ook gebruik van maken.

Binnen een straal van zo'n 10-15 kilometer zijn, zowel in Nederland als in Duitsland, nog diverse potentieel geschikte gebieden aanwezig waar deze soort mogelijk (nog) voorkomt.

Literatuur

- Blanke, I., 2006. Effizienz künstlicher Verstecke bei Reptilienerfassungen: Befunde aus Niedersachsen im Vergleich mit Literaturangaben. *Zeitschrift für Feldherpetologie* 13: 49-70.
- Braithwaite, A.C., J. Buckley, K.F. Corbett, P.W. Edgar, E.S. Haslewood, G.A.D. Haslewood, T.E.S. Langton & W.J. Whitaker, 1989. The distribution in England of the smooth snake (*Coronella austriaca* Laurenti). *Herpetological Journal* 1: 370-376.
- Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2001. Dataverzameling en inventarisatie-activiteit in Nederland. RAVON 12, jg. 4 (3).
- Delft, J.J.C.W. van, 1998. Gladde slangenwerkgroep RAVON Noord-Brabant; een andere inventarisatiemethode. RAVON 2, jg. 1 (2): 3-5.
- Delft J.J.C.W. van & A.C. van Rijsewijk, 2006. Wie is er bang voor de gladde slang? Beschermingsplan voor de gladde slang in Noord-Brabant. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch / Stichting RAVON, Nijmegen.
- Feenstra, H., 2000. Veel gladde slangen in het Fochteloërveen. Nieuwsbrief RAVON Meetnet Reptielen 19: 3-6.
- Feenstra, H., 2001. De Gladde slang in het Fochteloërveen. *Twirre* 12(3): 89-93.
- Keijsers, P., 2000. Veel gladde slangen in de Deurnsche Peel. Nieuwsbrief RAVON Meetnet Reptielen 19: 7.
- Keijsers, P.L.G. & A.J.W. Lenders, 2005. Het voortplantingsgedrag van de gladde slang. Een ecologische studie in het noordelijk Peelgebied. *Natuurhistorisch Maandblad* 94(12): 263-268.
- Reading, C.J., 1997. A proposed standard method for surveying reptiles on dry lowland heath. *Journal of Applied Ecology* 34: 1057-1069.
- Rijsewijk, A.C. van, in prep. Gladde slangen op een plagseldijk. RAVON.
- Strijbosch, H. & J.J. van Gelder, 1993. Ökologie und Biologie der Schlingnatter, *Coronella austriaca* Laurenti 1768 in den Niederlanden. *Mertensiella* 3: 39-58.

Dankwoord

De Duitse herpetologen Richard Podloucky en Dieter Glandt waren behulpzaam bij het beschikbaar stellen van zeer actuele informatie over de verspreiding van de gladde slang in Nedersachsen. Hartelijk dank daarvoor! De vlinderstichting wordt bedankt voor het verstrekken van informatie over libellen en dagvlinders en de familie Elferink, Piet Maljaars, Gerrit Hankamp, Maarten-Willem Volkert, Rob van Vlijmen en Andre Marissen voor het doorgeven van hun vondsten. Herman Stevens wist de exacte vindplaats van de dode slang op het fietspad met de familie Elferink te reconstrueren.

WIJ ZORGEN VOOR EEN VEILIGE OVERSTEEK

www.aco.nl

ACO Pro Tunnels en geleidingswanden voor amfibieën

Veel amfibieën moeten de oversteek van een autoweg met de dood bekopen. Het ACO Pro systeem biedt een oplossing voor de lange termijn. D.m.v. geleidingswanden worden de dieren naar de tunnels geleid waar ze kunnen beginnen aan een veilige oversteek.

ACO BV 0314 - 368 280

Vakmanschap voor veiligheid van mens en dier

ARFMAN

*Uw specialist in faunavoorzieningen,
ook voor amfibieën en reptielen!*

- Advies
- Ontwerp
- Realisatie
- Inspectie en onderhoud

Arfman Hekwerk b.v.
Ondernemersweg 15
7451 PK Holten

Tel 0548 36 29 48

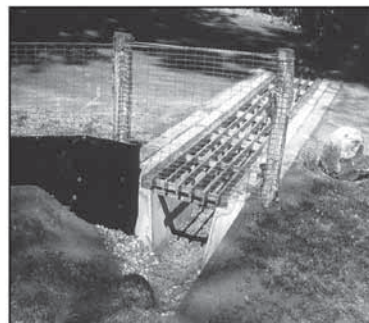
Fax 0548 36 50 42

Internet www.arfman.nl

E-mail info@arfman.nl

Enkele producten:

- Arfman Geleidegoot
- Geleidingswand
- Dealer van Aco Pro amfibieëntunnels en geleidingswanden

Roy Dear (Staatsbosbeheer)
Urkerweg 15
7481 TM Haaksbergen

Mark Zekhuis (Landschap Overijssel)
Poppenallee 39
7722 KW Dalfsen
0529-401731

Jeroen van Delft (RAVON)
Postbus 1413
6501 BK Nijmegen
024-3653256